

IZJAVA DRŽAVLJANOV O MESTU PRIHODNOSTI (Povzetek)

Smo skupina šestindvajsetih evropskih državljanov iz različnih držav, starostnih skupin in poklicev. Nismo strokovnjaki za trajnostni razvoj, ampak preprosti ljudje, ki živimo in delamo v evropskih mestih.

Generalni direktorat za raziskave pri Evropski komisiji nas je prosil za naše vizije in upanja v zvezi s prihodnostjo mest ter naše mnenje o raziskovalnem programu EU z naslovom „Mesto prihodnosti“. Evropska komisija je tokrat prvič dejansko iskala mnenje evropskih državljanov o politikah Evropske unije s pomočjo tako imenovane pobude „RAISE“.

Izhajali smo iz dejanskih primerov, predstavljenih na različnih delavnicah, ki smo jih primerjali z lastnimi izkušnjami, in nato oblikovali lastno mnenje o naslednjih temah:

- ▶ upravljanje mest
- ▶ trajnosten promet
- ▶ trajnostno grajeno okolje
- ▶ kulturna dediščina

V naših razpravah smo prišli do zaključka, da je za uspeh teh štirih vprašanj temeljnega pomena še peto vprašanje, in sicer izobraževanje, zlasti z vidika trajnosti.

Splošni sklepi

Prvič, kakšni so zaključki naših raziskav na štirih področjih, ki smo jih ocenjevali:

- ▶ V starih in novih državah članicah EU je treba v **upravljanje mest** vključiti glas državljanov, vključno s tistimi, ki so bili v preteklosti potisnjeni na rob. Uspeva lahko le obojestransko zaupanje; samo, če bodo naši voditelji pripravljeni prisluhniti ljudem in spoštovati njihova stališča, se bodo le-ti odzvali in prevzeli odgovornost za lastna dejanja.
- ▶ Potrebna je korenita sprememba naših **prometnih** navad, da bi omogočili spremembo v smeri trajnejše rabe prometa: tehnične rešitve same po sebi ne bodo rešile problemov trajnosti.
- ▶ Večja **trajnost grajenega okolja** je odvisna od našega dviga nad potrošniško družbo, v kateri se „novo“ vedno zdi več vredno od „starega“. Spoznati moramo vrednost ponovne uporabe tega, kar že imamo, namesto da to odvržemo in zamenjamo z novim, pri čemer gre lahko za prenovo obstoječih stanovanj, ponovno uporabo opuščenih industrijskih območij, ohranjanje in popravilo izdelkov široke porabe ter recikliranje materialov.
- ▶ Prav tako se moramo osredotočiti na trajnostno vključevanje **kulturne dediščine** v vsakodnevno življenje in spodbujati ljudi, da čutijo odgovornost za raznoliko skupno kulturno dediščino ter cenijo njen pomen.

Drugič, kaj je tukaj in zdaj s praktičnega vidika pomembno v okviru vseh teh področij:

- ▶ Nujno je potrebno večje ozaveščanje in **izobraževanje** o trajnosti ter posledicah ohranitve obstoječih netrajnostnih praks. Pogosto se odločamo na podlagi nezadostnih informacij, brez poznavanja resničnih skritih stroškov naših dejanj. Udeležba pri razpravah o teh vprašanjih in jasno stališče o posledicah izbire bi

omogočila, da ljudje sprejmejo navedene odločitve in spremenijo svoje vsakodnevno življenje.

- ▶ Ponavadi so najuspešnejše manjše pobude na **lokalni** ravni, ki pritegnejo ljudi in jim pomagajo pri prizadevanjih za vidno izboljšanje vsakodnevnega življenja. Geslo „Misli globalno, deluj lokalno“ ni zgolj fraza.
- ▶ In nasprotno, izkušnje, pridobljene na enem področju, se pogosto lahko uporabljajo tudi drugje. V naši skupnosti imamo zelo bogato paleto strokovnega znanja in izkušenj o tem, „kaj deluje in kaj ne“. Če ne bomo uspeli tega **znanja** razširiti, bo to pomenilo zamujeno priložnost.

Sklepi glede upravljanja mest

Slabo **upravljanje mest** daje slabe rezultate. Posledice tega vidimo med drugim v širjenju mestnih območij, nedostopnih cenah stanovanj, neintegriranih prometnih sistemih ter uničevanju zelenih površin. Upravljanje mest je po našem mnenju sredstvo za vzpostavitev odnosa med mestom in njegovimi prebivalci. Sem spadajo tudi javna/zasebna partnerstva in vsi ostali akterji, ki delujejo v mestu.

Raziskave, ki smo jih proučevali, se ukvarjajo predvsem z vključevanjem vseh državljanov. Ključni sektor se proučuje v omejenem obsegu. V ta sektor spadajo obrobne skupine in ranljivi ljudje, kot so mladi, starejši in revni, priseljenci in migranti, starši samohranilci, brezdomci in/ali popotniki.

- Zato priporočamo, da se raziskave, ki jih podpira EU, v prihodnosti bolj osredotočijo na udeležbo državljanov, ki so potisnjeni na rob, in njihovo vključevanje v upravljanje mest.
- Predlagamo, da se raziščejo razlike med novimi in starimi državami članicami glede demokratične udeležbe z namenom izmenjave dobrih praks, tj. istočasno poučevati in učiti se ter spodbujati prenovo demokracije.
- Da bi omogočili polno udeležbo državljanov v svojih skupnostih in pri načinu, na katerega se te skupnosti upravljajo, so potrebni zadostni viri. Spodbuditi je treba tudi politike, da podprejo ta proces. Neodvisno ali prostovoljno delo ni rešitev. V okviru upravljanja mest je treba odločitve sprejemati javno in ne na ravni posameznika. Politiki morajo delovati skupaj z državljani in več denarja nameniti:
  - ✓ razširjanju informacij,
  - ✓ organizaciji sestankov,
  - ✓ javnim obravnavam,
  - ✓ pripravi inovativnih orodij in načinov upravljanja,
  - ✓ kampanjam za prepričevanje in izobraževanje glede ukrepov za upravljanje ter tudi drugih načinov za vključevanje državljanov v proces odločanja.

Sklepi glede trajnostnega prometa

Mobilnost igra osrednjo vlogo v našem vsakodnevem življenju in je tudi eden od glavnih vzrokov za probleme, s katerimi se srečujemo. Na naša življenja vpliva z različnih vidikov: z okoljskega, gospodarskega in družbenega. V zvezi s tem se pojavljajo številni problemi, povezani s kakovostjo življenja, ki se nam zdijo pomembni v zvezi s prometom: onesnaževanje (s svojimi posledicami za zdravje ljudi), zastoji (s

časovnimi in denarnimi stroški) in nesreče (z več kot 40 000 smrtnimi žrtvami in veliko več ranjenimi vsako leto na evropskih cestah).

Raziskave v EU se ukvarjajo z več vidiki navedenih problemov. Zavedamo se, da v naši družbi in na področju raziskav obstaja težnja po dajanju prednosti tehnološkim rešitvam (npr. futurističnim robotiziranim vozilom), saj se zdi, da nudijo preproste rešitve zelo kompleksnih vprašanj. To je vodilo in še naprej vodi do razvojnih dosežkov, ki so dragi in morda prestižni, vendar ne obravnavajo zares ključnih vprašanj. Trajnostnega prometa ne moremo izboljšati ne da bi se najprej odzvali na vedenje, motiviranost in potrebe ljudi. Zaskrbljeni smo tudi zaradi pomanjkljive učinkovitosti pri razširjanju najboljših praks, ki so jih razvila nekatera mesta v Evropi. Predlagamo, da se izboljšajo prizadevanja za učinkovitejše razširjanje in skupno uporabo uspešnih primerov v različnih mestih.

Pozitivno ocenjujemo prizadevanja za vključevanje vprašanj prometa v prve faze urbanističnega načrtovanja. Poleg tega mislimo, da bi morala biti najpomembnejša tema raziskav in političnih ukrepov sprememba prometnih navad ljudi na bolj kreativen način, kot smo se s tem vprašanjem ukvarjali do zdaj (npr. s pomočjo določanja cen prevoza, vožnje več oseb v istem avtomobilu itd.).

Videli smo, da se raziskovalni projekti osredotočajo na tehnološka vprašanja. Predlagamo več raziskav na družbenogospodarskem področju, kot so:

- ▶ razlogi ljudi za uporabo okolju prijaznejših prevoznih sredstev (kot so javna prevozna sredstva, hoja, kolesarjenje, vožnja več oseb v istem avtomobilu itd.) ali za preusmeritev od uporabe lastnega avtomobila k trajnejšim načinom prevoza;
- ▶ informacije državljanom o možnostih na področju mobilnosti (npr. alternative avtomobilu, stroški, vozni redi, prevoznine, intermodalnost...);
- ▶ izboljšanje skladnosti prometnih sistemov v evropskih mestih, npr. vseevropski sistemi za vožnjo več ljudi v istem avtomobilu, priznavanje vozovnic drugih mest;
- ▶ izboljšave, ki lahko prispevajo k temu, da bo uporaba javnih prevoznih sredstev privlačnejša za ljudi (npr. dodatna infrastruktura in storitve v prevoznih sredstvih: internetna povezava, mize, sejne sobe, jezikovni tečajji, časopisi...);
- ▶ zdravstveni problemi, ki jih povzročata prevelik obseg prometa;
- ▶ politični modeli, s katerimi bi razvili učinkovite metode za spodbujanje povezanih političnih področij (npr. gospodarska politika, politika dela, politika regionalnega razvoja, industrijska in davčna politika) k vključevanju potrebe po spremembi in zmanjšanju prometa.

Sklepi glede trajnostnega grajenega okolja

Zagotovitev bolj trajnostne prihodnosti človeštva zahteva pristop, ki bo ponovno ovrednotil vse, kar že velja za neuporabno. Ponovna uporaba in recikliranje v naši družbi še vedno nista privlačna in vse novo velja za boljše od že rabljenega. Za trajnostno prihodnost se mora ta pristop obrniti. Ponovna uporaba, predelava in prenova bi morali biti ukrepi za vzdrževanje mesta prihodnosti. Obnova je bolj trajnostna od novogradnje, vendar ne more konkurirati z nižjimi stroški gradnje v okolici mest.

Raziskovalni projekti EU so izpostavili več glavnih področij, ki jih je treba obravnavati na področju grajenega okolja v naših mestih prihodnosti. Sem sodijo **širjenje mestnega območja, zelene površine v mestih, gradbene tehnologije** in

opuščena industrijska območja.

Glede **širjenja mestnega območja** je vsesplošna uporaba avtomobilov večino mestnih središč spremenila v težko dostopna območja. Gradijo se novi prometni sistemi, sistemi oskrbe z vodo in energijo ter kanalizacijski sistemi, ki služijo potrebam novih stanovanj ter povzročajo zmanjševanje podeželskih območij in uničujejo naravne habitate. Večja mestna območja zmanjšujejo družbeno povezanost, ustvarjajo družbeno osamitev ter spodbujajo ločevanje in brezbriznost. Kot državljani smo v svoja priporočila za prihodnje raziskave vključili naslednje vidike:

- ▶ poučiti državljane o energiji in trajnosti ter jih spodbuditi k ustreznemu ravnanju;
- ▶ izboljšati privlačnost notranjosti mest z zmanjšanjem hrupa in prometa ter povečanjem mobilnosti pešcev in kakovosti življenjskega prostora;
- ▶ povečati ponovno uporabo obstoječih praznih objektov;
- ▶ povečati davke za širjenje mestnega območja in jih neposredno vlagati v potrebno infrastrukturo.

Zelene površine so ključnega pomena, saj opravljajo veliko nalog – izboljšujejo kakovost zraka, ustvarjajo habitate za prosto živeče živali, nudijo prostor za varno in zdravo sprostitev, otroške igre in šport ter večinoma zagotavljajo dobro počutje ljudi v mestih (zmanjšujejo stres ter povečujejo ozaveščenost ljudi do narave in njenih ciklusov). Raziskave, ki jih podpira EU, se morajo osredotočiti na:

- ▶ povečanje biološke raznovrstnosti za bolj „naravno naravo“;
- ▶ vključevanje biologov v skupine, odgovorne za načrtovanje mest;
- ▶ zmanjšanje uporabe tehnologije in kemikalij;
- ▶ vključevanje brezposelnih v vzdrževalna dela;
- ▶ boljše načrtovanje pri razporejanju zelenih površin;
- ▶ povezovanje zelenih površin, da se omogočijo selitve živalskih in rastlinskih vrst;
- ▶ povezovanje z otroškimi igrišči in športnimi objekti;
- ▶ razširjanje znanja, pridobljenega pri projektih EU;
- ▶ spodbujanje zelenih površin na splošno, saj nobeno evropsko mesto nima preveč zelenja.

Gradbeništvo vedno manj upošteva zmogljivosti narave. V Evropi se še vedno v veliki meri uporabljajo nekateri materiali, ki se ne bi smeli uporabljati, kot na primer eksotičen les. Izbira gradbenih materialov mora upoštevati tako porabo energije kot tudi virov. Kljub vedno boljši poučenosti gradbeniški lobi in slabo ozaveščenosti javnosti še vedno podpirata obstoječe netrajnostne metode. Upoštevati je treba tudi učinkovitost in uporabnost dokončanih objektov, v smislu toplotne zaščite in zaščite pred hrupom, emisij nevarnih delcev, vzdržljivosti in ponovne uporabnosti grajenih elementov. Po našem mnenju bi morale raziskave EU obravnavati:

- ▶ uvedbo jasnih in nepristranskih opredelitev trajnosti/okoljske uspešnosti ter vzdržljivosti gradbenih materialov in tehnik;
- ▶ razširjanje znanja in spodbujanje bolj trajnostnih načinov življenja;
- ▶ spodbujanje trajnejšega gradbeništva z davčnimi ukrepi – davki bi morali odražati dejansko količino energije in virov, uporabljenih v gradbeni industriji;
- ▶ uporabo rezultatov raziskav na področju ergonomije, psihologije in splošnega dobrega počutja v gradbeništvu;
- ▶ dosledno spodbujanje protipotresnih prepisov v državah, kjer je to potrebno;
- ▶ boljše povezovanje z gradbeniškim lobijem, da bi začeli graditi na bolj trajnostne načine.

Opuščena industrijska območja so opuščena zemljišča, ki so se prej uporabljala v industrijske namene, danes pa predstavljajo resna tveganja za okolje in zdravje. Nadaljnje raziskave EU se morajo osredotočiti na iskanje načinov za:

- ▶ razvoj učinkovitih in cenejših tehnologij za temeljito čiščenje onesnažene zemlje in voda;
- ▶ vključevanje načinov za načrtovanje ponovne uporabe opuščenih industrijskih območij (za zbiranje potrebnih virov bi bilo treba uporabiti davčne sisteme);
- ▶ določitev najboljše alternativne uporabi na novo urejenih območij in spodbujanje vlagateljev, da bi se le-ta uporabila;
- ▶ razširjanje dobrih primerov in praks.

Sklepi glede kulturne dediščine

Evropa ima zelo bogato kulturno dediščino. To nalaga našim državam veliko odgovornost v smislu ohranjanja in izkoriščanja te zapuščine.

Izraz kulturna dediščina smo izbrali, da bi vključili tako materialno dediščino, kot so spomeniki, zgradbe ali arheološki ostanki, kot tudi nematerialno dediščino, kot so jezik, književnost, glasba, umetnost, običaji, pesmi, plesi in drugo. Prepričani smo, da kulturna razpoznavnost izhaja iz kulturne dediščine. Kulturna razpoznavnost krepi skupnosti in mesta in lahko poveča spoštovanje med različnimi evropskimi narodi.

Kljub vsem sredstvom, ki so namenjena temu sektorju, se občuten del evropske kulturne dediščine uničuje ali je v veliki nevarnosti. Pri tem je najbolj zaskrbljujoče dejstvo, da je izguba kulturne dediščine nepopravljiva – kar se izgubi, se ne more več dobiti nazaj.

Pregledali smo projekte, ki jih financira EU in s katerimi so se raziskovala različna področja, kot so vplivi podnebnih sprememb, onesnaževanja in drugih negativnih dejavnikov na kulturno dediščino. Zavedamo se, da so bile posledice teh projektov pomembne izboljšave na številnih zgodovinskih objektih.

- ✓ Vendar mislimo, da bi morala EU najti način za učinkovitejše širjenje vidnih učinkov raziskovalnih projektov, ki jih financira.
- ✓ Ker je varovanje kulturne dediščine običajno področje z zelo omejenimi sredstvi, bi EU lahko zagotovila tudi financiranje, namenjeno olajšanju ponovne uporabe rezultatov raziskav, ki jih financira EU, na drugih področjih.
- ✓ Smo proti ločevanju kulturne dediščine od vsakodnevnega življenja in od ljudi. Ohranitev kulturne dediščine na ravni EU in nacionalni ravni lahko uspe le ob podpori (ali na pobudo) na lokalni ravni. Vendar lahko EU odkrije načine, kako lahko posamezni državljani razumejo in prispevajo k ohranitvi kulturne dediščine. Na ta način se lahko kulturna dediščina približa ljudem – bolj se bodo počutili kot del nečesa, kar pomagajo ohranjati. To se mora začeti že v otroštvu. Če ljudje ne bodo razumeli, kako pomembno je ohranjanje kulturne dediščine, tehnične rešitve same po sebi ne bodo rešile problemov.
- ✓ Raziskave na področju kulturne dediščine, ki so nam bile predstavljene, so bile zelo enostranske, tj. ukvarjale so se predvsem s tehničnimi vprašanji, kot so učinki onesnaževanja na kulturno dediščino, podnebne spremembe itd. Priznavamo, da je

raziskovanje omenjenih vidikov izredno pomembno, vendar menimo, da bi morale v prihodnosti raziskave več pozornosti nameniti:

- vplivu gospodarskih pritiskov,
- preseljevanju ljudi in vplivom potrošništva na kulturno dediščino.

Evropske raziskave bi se morale bolj osredotočiti na trajnostno vključevanje kulturne dediščine v vsakodnevno življenje.